

Válečné Vánoce v zázemí

Během prosince odbývaly některé místní spolky své valné hromady, např. lyžařsko-sáňkařský klub, bruslařský klub, právovárečné měšťanstvo ad. Ženská průmyslová škola pravidelně na začátku prosince pořádala výstavu svých prací, žákyně představovaly zimní kolekci. V městské ohradě u městské pily na břehu Jordána se pár dnů před Vánoci začínaly prodávat stromky.¹ Ve stejné době město prodávalo i kapry z obecních rybníků v budově staré hospodářské školy.² V polovině prosince se konal poslední výroční trh na dobytek tzv. Tomášský (do r. 1969 se svátek slavil 21. 12., dnes 3. 7., kdy byly přeneseny ostatky sv. Tomáše apoštola do Edessy). Každoročně se díky různým dobrodincům mohla uskutečnit vánoční nadílka v místním sirotčinci (Převrátilská 315). Dámský spolek Zora ještě v letech 1914 a 1915 uspořádal na počátku prosince vánoční bazar a za získané finance pak mohly členky pořídit boty a oblečení pro místní chudé děti. V letech 1916 a 1917 již tento podnik nebylo možné uskutečnit a mikulášská nadílka se v roce 1916 odbila tak, že členky Zory finančně podpořily nejpotřebnější rodiny ve městě. V roce 1917 členky uspořádaly pouze domácí slavnost v sále Přehořovské pivnice, kde se sešly členky se svými dětmi.

První válečné Vánoce v Táboře poznamenala zpráva o zřízení záložní vojenské nemocnice, která měla zabrat Ješův mlýn (Pokorného, Brdlíkův), Nedbalovu vilu (vila Kvarteto), gymnázium, měšťanskou a obecnou školu chlapeckou, Přehořovskou pivnici, Střelnici a zimní hospodářskou školu. Studenti gymnázia měli po vánočních prázdninách začít docházet do reálky, žáci měšťanky a obecné školy do hospodářské akademii a staroměstských dívčích škol. Po novém roce došlo k zabrání Střelnice, Přehořovské pivnice a reálky, jejíž studenti se na výuku přesunuli do gymnázia.

Polská vánoční slavnost pořádána byla minulé pondělí v sirotčinci, kdež shromáždili se členové polské kolonie a někteří pozvaní hosté. Při rozžatém vánočním stromku zapěli páni, dámy i děti krásné vánoční písně polské, které působily hlubokým dojmem na všechny přítomné. Pohnutí a rozrušení rozcházeli se přítomní po dojemných chvílích strávených v pospolitosti a tesklivém roznění.

Tábor, roč. 49, č. 1, 1. 1. 1915, s. 3

¹ Vánoční stromky, Tábor, roč. 48, č. 51, 18. 12. 1914, s. 7.

² V roce 1914 prodej kaprů probíhal v budově staré hospodářské školy. Srov. Prodej ryb z městských rybníků, Tábor, roč. 48, č. 51, 18. 12. 1914, s. 7.

V roce 1915 začal prodej kaprů 21. 12. tentokrát u městské váhy na Husově (Křížikově) náměstí a na Hlavním (Žižkově) náměstí. Vánoční prodej kaprů, Tábor, roč. 49, č. 51, 17. 12. 1915, s. 5.

V roce 1916 začal prodej kaprů rovněž 21. 12. Na Novém Městě byly k dostání u pana Chvály (9. května 658, COOP Jednota) a na Starém Městě na Hlavním náměstí. Srov. Vánoční prodej ryb, Tábor, roč. 50, č. 44, 15. 12. 1916, s. 5.

V roce 1917 vánoční prodej kaprů neprobíhal. Ryby se prodávaly dvakrát týdně v městských sádkách. Srov. Prodej ryb, Tábor, roč. 51, č. 48, 30. 11. 1917, s. 3.

Vánoce v táborských lazaretech oslaveny byly tklivým způsobem. Na štědrý den odpoledne vykonána slavnost vánočního stromku v lazaretu umístěném v novoměstských školách. Po zazpívání vánočních písní, přiměřeném proslovu a loyálním projevu byli vojíní obdařeni vánočkami, jablky, ořechy, cigaretami, pohlednicemi a jinými drobnůstkami. Pečlivou laskavostí dam v každé místnosti vystrojen byl krásný vánoční stromek. Večer obdařeni byli podobným způsobem vojíní ve v. v. nemocnici. Na boží hod odpoledne vykonána slavnost vánoční v lazaretu v sokolovně. Také zde po pěkně předneseném hudebním čísle zapěly děti krásné vánoční písně, načež po proslovu před bohatě vyzdobeným vánočním stromem byli po loyálním projevu vojíní poděleni vánočkami, jablky, ořechy, pouzdry na cigarety, zapalovadly, cigaretami a doutníky. Ve všech lazaretech byla vojínům připravena bohatá večeře štědrovečerní, při které nescházela obligátní ryba, »štrudl«

a čaj se zákusky. Slavnosti účastnil se starosta města pan dr. Kotrbělec, dvorní rada p. Blíženec, hosté z kruhů šlechtických, pp. lékaři a ovšem naše obětavé dámy a slečny činné v lazaretech. Proslovy k vojínům promluvil pan general-intendant v. v. Magerstein, vánoční zpěvy přednesly děti za vedení pí řed. Sedláčkovy. Hudební číslo v sokolovně přednesli p. dvor. rada Blíženec a jeho syn p. J. Blíženec. Je pochopitelno, že tato dojmavá péče vzbudila u vojínů živý ohlas i byli jsme požádáni, abychom jménem raněných a nemocných vojínů všech národností dlících ve zdejších lazaretech vyslovili »nejsrdečnější díky občanstvu staroslavného města Tábora a jeho okolí, slavné městské radě, vysoké šlechtě, hlavně pak všem paním a slečnám v lazaretech působícím za všechnu tu péči a štědrou laskavost«. Zvláštní dík vyslovují vojíní sl předsednictvu odštěp. spolku Červeného kříže v Táboře, které dalo podnět k uspořádání krásných těch slavností.

Vánoce roku 1915 probíhaly v obdobném duchu jako v roce předchozím, ale objektů, kde se starali o raněné a nemocné vojíny, značně přibilo. K v. v. nemocnici, obecným školám a sokolovně, přibily reálka, Střelnice, Přehořovská pivnice, dívčí školy a zimní hospodářská škola.

Vánoční nadílka začala 23. 12. 1915 odpoledne v rezervní nemocnici, kdy se všichni vojíní shromáždili u stromčku v tělocvičně v reálce. Na Štědrý den slavili vojíní v novoměstských školách a jako poslední nadílku obdrželi vojíní v sokolovně na Hod Boží.³

³ Štědrovečerní slavnosti v táborských lazaretech, Tábor, roč. 50, č. 1, 1. 1. 1916, s. 3–4. Ukázka je z Český jih, roč. 44, 1. 1. 1916, s. 4

Štědrovečerní nadílka ve vojenských lazaretech v Táboře. Ve dnech, kdy rozechvělá srdce lidská přístupna jsou nejhlubším dojmům, ve svatvečerním týdnu, prožili ranění a nemocní vojáci, ve zdech našeho města, nezapomenutelné chvíle čisté poesie života, jakou mohou připravit jen něžná srdce a lidská obětavá pozornost. V sedmi záložních nemocnicích, umístěných v budovách: Sokolovny, obecné chlapecké a dívčí školy, »Na Střelnici«, »Přebořovské pivnici« a zimní hospodářské školy, radovali se ranění a nemocní vojáci ze slavné chvíle narození Páně. Vzdálení svých drahých domovů, pocítili ve svatvečerním týdnu, že žijí mezi ušlechtilým lidem, s nimž mohou slaviti nejkrásnější svátky v roce. Vánoční nadílky vyzněly všude slavnostním způsobem. Hluboce dojímavými slavnostmi byly nadílky uspořádané dámami Červeného kříže v budově obecné chlapecké a dívčí školy na Novém městě a v Sokolovně. V obou případech zvýšen byl slavnostní dojem originelní a působivou Koledou, zpracovanou odborným učitelem p. Karlem Prunerem. Jak jsme se již v minulém čísle t. l. zmínili, zpracoval p. učitel Pruner z figurální mše Jakuba J. Ryby, z roku 1796 hudební a zpěvní koledu, již nacvičují žáky měšťanské školy. Čtvrtletní práce autorova, plná překážek a námah, korunována byla při dvojnásobném provedení skvělým výsledkem. Chceme-li nestranně posuzovati zdařilé výkony malých hudebníků a zpěváků, jakož i zásluhu jejich učitelů, musíme mít na zřeteli technické obtíže, jež nutno cvičiteli překonati. U malých zpěváků nutno docílit jasného přednesu zpívaného slova, jako u jejich druhů-hudebníků zpříjemnit tóny různorodých nástrojů leckde koupených a pořízených. Obě tyto zásadní podmínky, díky mnohaleté odborné zkušenosti i nadšení pro věc, zásluhou paně Prunerovou byly zdárně překonány; a jeho práce doznala proto zaslouženého uznání i vděku. Byli to hlavně vojáci, kterým hned při prvních

akordech orchestru radostně rozjasnily zraky a při úvodních zpívaných slovech »Koledy«, tytéž zraky zvlhly vřelými rosami dýmání hlubokého vnitřního blaženého vzrušení. Zraky těch všech, upřené na drobných hlavičkách hudebníků a zpěváků, byly výrazem vděčnosti. Byla to krásná myšlenka pořadatelek, zpestřiti vánoční nadílku kouzelným účinkem hudby a zpěvu. Prvotina Koledy konala se na Štědrý den odpůldne v obec, chlap. a dívčí škole na Novém městě. Školní místnost v přízemí, ozdobená látkami v barvách říšských i zemských, prohřata byla láskou, soucitem i obětavostí. Bohatě ozdobený vánoční stromek, ozářený svíčkami, stál uprostřed mnohých dárek vánočních, z nichž zlatově prokukovaly vonné vánoční housky. Přítomné vojiny oslovil v řeči německé a české p. gen. intendant Magerstein, vzdav díky dámám Červeného kříže, paní Vilémíně baronce Nádherné z Jistebnice i občanstvu v Táboře a okolí, které návštěvou dvou koncertů ve prospěch nadílky pořádaných, umožnilo uspořádání této krásné slavnosti. Po té všechny přítomné, vojiny i obecnost vyzval k trojnásobnému provolání »slávy« Jeho Veličenstvu, což radostně bylo opakováno. Pan dvorní rada Bliženec vyzvedl zvláště šlechtnost a příkladně vzornou obětavost paní baronky z Nádherných, jež o skvělý výsledek nadílky získala si největších zásluh. — Druhý den, na Boží Hod, odpůldne, konala se slavnost v Sokolovně s tímž pořadem, za veliké účasti obecnosti, zaujímavého místa na prostranných galeriích. Technické vymoženosti elektrického světla dodaly nadílce jas, jímž se nejvíce honosil mohutný vánoční stromek, ozdobený různobarevnými žárovkami. Žákovská produkce doznala při svém zakončení živého potlesku. Při této slavnosti ocenil oficiální řečník gen. intendant Magerstein opět zásluhu dam i občanstva a vzdal díky paní Dince baronce Nádherné z Chotovic, jež o uspořádání nadílky má největší zásluhu. Obě krásné slavnosti skončeny holdem Jeho Veličenstvu zapěním hymny »Zachovej nám Hospodine!«

Vánoce 1916

Prosinec 1916 zpříjemnila nejprve přednáška Františka Bílka a poté výstava jeho děl, kterou připravil Akademický spolek Štítový ve velkém sále Střelnice.⁴ Od soboty 23. 12. byly ve staroměstských dívčích školách na Školním náměstí přístupné pohyblivé jesličky, které zhotovil Josef Heřmánek, mistr tabákové továrny. Vybíralo se vstupné 20 h za dospělého a 10 h za děti. Pohyblivé jesličky pana Heřmánka byly k vidění i o Vánocích 1917 v přízemí budovy staroměstských dívčích škol.⁵

Členky Zory a Červeného kříže přichystali vánoční nadílku v místních lazaretech. Slavnostní odpoledne 23. 12. doprovodili zpěvem chlapi řízení učitelem Prunerem nejprve v novoměstském lazaretu a poté v sokolovně. Ke shromážděným promluvil v obou lazaretech okresní hejtman Hejda.

⁴ Výstava mistra Bílka a Úvodem k výstavě Františka Bílka, Tábor, roč. 50, č. 45, 22. 12. 1916, s. 3–4.

⁵ Pohyblivé jesličky, Tábor, roč. 50, č. 45, 22. 12. 1916, s. 4.; Pohyblivé jesle, Tábor, roč. 51, č. 51, 21. 12. 1917, s. 3.

Rekonvalescenti si pochutnali na štědrovečerní večeři (kapr se salátem) a pod stromeček dostali kuřivo, ořechy, jablka a různé pamlsky. Na nádražní zastávce byl jako v předchozích letech ozdoben 24. 12. vánoční strom a všichni projíždějící vojáci byli obdarováni cigaretami, jablky a ořechy.⁶

Italský svatvečer v Táboře. Ve velkém sále střelnickém, kde před válkou honosili jsme se domácími podniky uměleckými a okázalostí společenského života, odehrála se v neděli dne 24. prosince událost mimořádné hodnoty, jež zasluhuje si čestného zaznamenání. Italští uprchlíci, žijící mezi námi, se skupili se svými rodinami kol vánočního stromku, aby rozplešanými nitry oslavili památku narození Páně. Sál, opatřený řadami židlí, naplněn byl ve všech prostorách Italy, mezi nimiž jako droboučké makové hlavičky černaly se vlásky roztomilých italských dětí. Byla to radost podívat se v řady liliputa, vzorně ukázněného, nehlozického, dávajícího na jevo svoji živou letoru pouze rozšířenými zorničkami krásných černých očí. Co vše asi odehrávalo se v útloučkých nádržkách těch droboučkových občánků a občánek, když tak živě pozorovali chvatné přípravy číperného pořadatele slavnosti, p. kontrolora Caliarho, vpíjeli se zraky po vyložených dárcích na stolech, sledovali tajemné šuškáni za záclonou jeviště a očekávali výkony mladičkových našich domácích ochotníků, hudebníků a pěvců, seskupených kol odbor, učitele p. Karla Prunera. Neočekávané rozžetí velkého elektrického lustru rozptýlilo napětí horečné nedočkavosti. Radostné, leč stlumené: ach! a ihned celé shromáždění bedlivě naslouchá prvním tónům vánoční koledy. Tóny orchestru smyčcových nástrojů střídají se s dudáckým harmoniem, k němuž druží se zdařile sladěné hlasy mladičkových zpěváků, sklizejících radostný potlesk všech přítomných. Hned na to rozvíli se další pořad slavnosti, svým živým spádem i proměnami, odpovídající plně letoře pořadatelů. Slavnostní řečník p. kontrolor Caliar přivítal nejprve hosty pp.: c. k. okres. hejtmana dra. Heida s dceruškou, c. k. okres. komisaře Bočka, ředitele dra. Kosa s chotí, ředitele tabákové

továrny Venturu, pí. Bernardovou, vdova po c. k. profesoru, ředitele zimní hospodářské školy Riečtra s dcerami, pokladníka král. č. akademie hospodář. Voitu s chotí, redaktora Kubička a ostatní shromážděné, jež vyzval, aby provoňali císaři a králi Karlu I. třikrát: Eviva! což doprovázeno zapěním první sloky císařské hymny. Pak následovaly živé obrazy vztahující se k okamžiku narození Páně. První myšlenka, která projela člověkem, byla vzpomínka na slavného Murilla.* Živé obrazy! Prostinké, jednoduché, ale přece tak libezné. Italové, od přírody krásní lidé, nepotřebují šminky, pudry, zbytečně nádherné obleky. Oslavují narození Páně v chudických šatkách, vetších košíkách a docílují neobyčejně hlubokého účinku. První dva živé obrazy byly rázu náboženského a znázorňovaly očekávaný příchod a druhý narození Páně. Něžní dva andlíkové, anděl, Josef a Marie, skupina pastevců, vše na improvizovaném jevišti a kolík v tom krásy, něžnosti a hloubky náboženského citu. V dalším pořadu provedeny aktovky; hrály ženy a dívky. Přísný kritik nemohl by jinak než vzdáti zaslouženou pochvalu všem účinkujícím, ať už to byla osoba dospělá či dítě. Účinkující nehráli proto, aby hrou upozornili na sebe, ale proto, aby jeden druhého předstihoval v lásce k drahé mateřštině. To je dojem posluchače, sledujícího s pohnutím krásnou vlastinu. Každý účinkující v širokých škálách hlasových mazlil se se svoji mateřštinou, kterou miluje celou svojí bytostí a podal ve směru tom samostatný koncert. Kouzelná, čarovná, sladká a obojná vlastino! A jací herci jsou Italové! Půvabní, spanilí, jemní, něžní. Dovedou uchvátiti krásnou výslovností i živou hrou; jim hraje v těle všecko. Rámě, lokty — takových měkkých, zakulacených tvarů, chůze a držení těla — no, dokonali divadelníci! Potomci, ctí potomci, tisícileté italské kultury. A dovedou hrati bez velkých příprav a nákladů. Ku své slavnosti měli pouze týden a naučili se všechny veršované obsáhlé úlohy bezvadně. Slavnost zakončil roztomilý malý matros, poděkovav shromáždění — česky. Jaká to jemná pozornost pořadatelstva, nechati italské dítě poděkovati česky a zakončiti jeho díky slovy: »aby vám dal Pán Bůh zdraví a štěstí«. Blahopřejeme pořadatelům ku krásnému mravnímu úspěchu slavnosti a přáli bychom si, kdyby širší naše veřejnost měla příležitost poznati výkony italských účinkujících. Což slavnost opa-

Český jih, roč. 44, č. 53, 30. 12. 1916, s. 3

⁶ V tábořských lazaretech, Tábor, roč. 50, č. 46, 29. 12. 1916, s. 3.

Jaroslav Knotek (*1901)

Jaroslav Knotek se narodil do rodiny truhláře Václava Knotka, ale ten již roku 1903 zemřel. Jaroslav zůstal s matkou a dvěma staršími sestrami, Růženou (*1894) a Vlastou (*1897). Starší Růžena se odstěhovala nejprve do Vídně (1908–1913) a pak do Prahy (1913), kde pracovala jako posluhovačka. Mladší Vlasta pracovala u zubního a školního lékaře Václava Kubce (1912) a pak u kameníka Herzána (1913). Anna Knotková, Jaroslavova matka, se živila jako posluhovačka v rodině soudního rady Schwarze a přivydělávala si praním prádla. Když Vlasta došla v roce 1911 měšťanskou školu, zůstal Jaroslav jen s matkou. Proto si pořídili podnájemníka Františka Šerého z Vídně, který pracoval v obuvnictví pana Krcha. V roce 1912 se společně přestěhovali z Dlouhé 340 (dnes zde stojí MŠ) do Zbyňkovi 761, do jednopokojového bytu za Bečvárnou. Odtud začal Jaroslav docházet na měšťanku (1912–1915). První válečné Vánoce strávil u sestry Růži v Praze. „Byla to první Járova delší cesta vlakem. Maminka mu koupila jízdenku a konduktérovi řekla, že Jára jede poprvé do Prahy, tak aby mu řekl, kde má vystoupit. Járu cestou všechno zajímalo a stále se vyptával, kdy už bude v Praze. Konečně se dočkal. Vlak zastavil na velkém krytém nádraží, a protože Jára neměl žádná zavazadla, snadno se mu vystupovalo. Byl poučený, že má jít za lidmi, kde je jich nejvíce pohromadě. Tak se stále držel mezi lidmi, ale jednou rukou si přidržel kytičku na kabátě, aby ji neztratil a neustále se na ni díval. Dostal se do chodby nádraží a dav ho tlačil po schodech do vestibulu. Snad by ho ten proud lidí vytlačil až na ulici, kdyby k němu nepřišla hezky oblečená štíhlá blondýnka a neřekla: „Jsi ti ty, Jarouši?“ Jára na ni vykulil oči a jen mlčky přikývl, přivítali se srdečně s radostným pláčem. Nebýt té kytičky, navzájem by se nepoznali. To bylo otázek, až se z toho hlava točila a Jára už ani nevěděl, co povídá. Byl jak v Jiříkově vidění. Nestačil se ani cestou dívat na tu krásu a dodnes vlastně neví, co se to s ním dělo. Uviděl po dlouhé době sestru Růžu, a to byla jeho největší radost. Až když přišli do bytu doktora Svátka, který bydlel na nábřeží, blízko Šítkových mlýnů, přišel trochu k sobě. Když si svlékl zimní kabát, Růža hned řekla: Jarko, čím to máš kabát, vždyť je ti strašně velký? Ty v tom ale vypadáš, v tom tu nemůžeš chodit!“ Jára přiznal, že si ho vypůjčil od pana Šerého, který odjel na Vánoce domů. Hned druhý den koupila Růža Járovi v konfekci celý oblek v tmavé barvě. Měl z něho ohromnou radost. Byly to jeho první šaty. A taky první Vánoce, které strávil mimo domov. Ale moc krásné. Kromě tradiční vánoční večeře se podávaly dobroty všech druhů cizozemského ovoce, ořechů, pečiva, čokolády, dokonce i punč. Protože doktor Svátek měl předplacená dvě křesla v Národním divadle a nebyl v Praze, šli s Růžou spolu do divadla. Pro Járu to bylo krásné a dojemné překvapení. Celá ta ohromná výstavba Národního divadla, kterou poprvé spatřil, působila na něj, jako by vstoupil do velkého chrámu. Údivem nevěděl kam se dřív podívat. A co teprve, když se zvedla opona a začala se hrát Prodaná nevěsta. Hudba, zpěv, herci, všechno bylo tak přirozené, že se cítil jako doma. Růža měla z Járy radost, že se mu v divadle líbilo.

Doma mu ukázala pokoj slavného umělce na housle pana Kociána, který měl pronajatý pokoj od doktora Svátka. Po stěnách měl spoustu fotografií, vyznamenání, věnců, kytic a pentlí, které získal na turné Evropou i Amerikou. Když to Jára viděl, posedla ho také touha stát se hudebníkem. Ale z toho sešlo, nebyly peníze na to, aby se mohl učit hrát na housle. Nerad se loučil s Růžou i Prahou, obojí ho učarovalo. Škoda jen, že ta návštěva byla tak krátká. Před Novým rokem jel zase zpátky. Doma měl dlouho o čem vyprávět.“

Po dokončení měšťanky Jaroslav nastoupil jako učeň v továrně pana Krcha na Novém Městě. Pan Krch vedl strojní zámečnictví, prováděl vodoinstalace, různé kovářské práce ad. V učení se Jaroslavovi nelíbilo, s kamarádem Tondou Āoupalíkem se ještě před Vánoci dohodli, že si najdou službu v některém z místních mlýnů. Mysleli si, že zde bude práce lehčí a zároveň přílepsi svým rodinám moukou, která byla od jara na přiděl. „Vánoce tentokrát slavil pan Šerý s námi, protože byla válečná doba on by musel žádat o povolení do Vídně. Protože i ve Vídni byla nouze o potraviny a jízda

vlakem byla obtížná pro transporty vojsk a raněných, tak raději zůstal v Táboře. Stromeček byl, tradiční jídlo vánoční také, Růža poslala opět vánoční balík, Vlasta dala mamince peníze a pan Šerý také přispěl, ale nálada byla stísněná. Dárky byly už jen co kdo potřeboval na sebe a stále se jen čekalo jak to s válkou bude dál. Z dlouhé chvíle mě učil pan Šerý hrát karty, mariáš. A když jsem to tak trochu uměl, chodili jsme k sousedovi panu Cílkovi, který byl polírem na stavbách, a zde jsme hráli mariáš ve třech o sirky. Někdy tam také přišel druhý soused pan Broum, mlíkař, ten to uměl z nás nejlepší a na to jsem se já rád díval. Tak nám utekl starý rok a přáli jsme si všichni, aby ten druhý byl lepší.“

Vánoce roku 1916 byly zase o něco smutnější, Jára se už od února učil v mlýně Na Papírně. „Jára by se rád zase podíval o Vánocích za Růžou do Prahy, ale ta psala, že je u nich ještě hůře než u nás, že by z toho žádnou radost neměl. Poslala na svátky jen skromný balíček, co ušetřila na jídle a peníze, aby si doma přilepšili. Vlasta dala mamince také peníze, ale na radostné svátky to nestačilo. Byl nedostatek omastku a cukru. Jára vypomohl s moukou, dostal tři kila na vánočky. Také stromeček byl chudší, ale kapr a vánočky na stole nescházely. Dárků bylo poskrovnu a zase jen ty potřebné věci na sebe. Pan Šerý opět slavil Štědrý den s Knotkovými a jeho zásluhou bylo o několik dobrot více. Pro Járu však Vánoce dlouho netrvaly. Na Štědrý den dostal ve mlýně výslužku a 50 korun za celoroční práci a na prostřední svátek na noc už musel zpátky do mlýna.“

Na poslední válečné Vánoce roku 1917, o kterých nikdo nevěděl, že již budou poslední, byly ve znamení bídy a hladu. „Slavili jsme je tři – matka, pan Šerý a já. Sestry také přispěly s trochou a já ze mlýna dostal vánočku a drobet mouky na knedlík. Stromeček i ryba byly, ale dárky byly chudé, to už opravdu nevím co jsem dostal, snad kravatu, motýlka nebo šálu, ale něco z toho to určitě bylo. Za celoroční práci ve mlýně jsem dostal sto korun, ale radost jsem z nich neměl. Protože za peníze se skoro nic nekoupilo. Doma jsem byl opět jen dva dny a to většinou s kamarády. S velkou nedočkavostí jsem očekával příští Nový rok.“

Emílie Koutenská, Planá nad Lužnicí

Emílie Koutenská si psala deník po celou bobu 1. světové války, kdy její syn Vojtěch Koutenský bojoval na východní frontě. Manžel paní Koutenské Vojtěch pracoval jako lesní správce hraběte Harracha. Díky tomu se jim za války vedlo lépe, protože dostávali část mzdy v naturáliích. Koutenští žili se svými dvěma dcerami: Marií (Máňa *1904) a Emilií (Milča *1906), a služkou Antoníí (Tonča). Obě dcery vychodily v Plané obecnou školu a poté i měšťanku v Táboře. Mladší Emílie studovala obchodní školu od školního roku 1920/21. Předvánoční shon každoročně „zpestřovaly“ hony, na něž přijížděl z Čenkova strýc pana Koutenského. U Koutenských se zřejmě shromažďovala ulovená zvěř (zajáci, králíci, koroptve, srnci), o jejichž prodej a distribuci se starala paní Koutenská. Obvykle dostaly z fary 2 ryby.

Vojtěch Koutenský ml. (*1892) vystudoval v Táboře gymnázium a hospodářskou akademii a po jejím absolvování pracoval ve východních Čechách (Pátek), odkud pocházela rodina jeho matky. V srpnu 1914 narukoval a v březnu 1915 se dostal na východní frontu. Při bitvě u Gorlice se 7. 5. 1915 dostal do zajetí, v r. 1917 zařazen do 8. pluku čs. legií. Těsně před Vánoci 1914 mu matka poslala boty za 17. zl. v této době si paní Koutenská do deníku zaznamenala (Muzeum východních Čech Hradec Králové, i. č. PO/02-8072/1, s. 27):

Na Vánoce nedostal nikdo dovolnou pryj
proto se ty co byli v poli též nemohli do
mne, ale přes to jich mnoho utíkalo,
voláste ti co měli jít do pole utíkali v ci-
vilních šatech. A co

V roce 1915 si paní Koutenská poznamenala toto (Muzeum východních Čech Hradec Králové, i. č.
PO/02-8072/2, s. 79):

23/12. Ráno jsme porily hnevi a pekla
jsem 3 malé vánočky. Musla jsem si jet
dív lehnout bobla moje hlava. Děti
si upravily stromček. Píseň odjel na
svátky domů. Z Ruska ne nepřicháse,
snad to nikde sárne k vůli vánoční
prave.

24/12. Štědrý den. Doufali jsme marně se
snad uspořá naději nějaká na berky
míe nám rozjásni ty svátky ale běda
Takou venku to počasí deště a nevlidné
tak šero je v duši. Nejen se Váňtik nepřise
ale o Slováci se stále mlusí se je mrtví
a Lajza. Navotuj tě. Nejsi to as bude
pravda ale jak tomu uvěřit jak se o tom
myšlínkou amirit se se víckrát do toho
světa pokojičku nevrátí. A co asi muset
zkusit. Ne, všem me není dobře mám
bolest v rucech při každém pohybu i
vydechnutí to budou svátky. Děti se ty
dětí jsou rády a vesely. Mána voláste
dělala dnes proti obyčejí hodnou. Pekly
jme vánočky Mári dvě malé klukům
a ichor měl Tonda krásnou radost.
Věreli jsme brzo skoro ve 4 hodiny.

Vojtěch přišel a domu umoklý a unavený.
Po večeri jsme psali některé listy
příjatelům. Vojtěchovi 31. My jsme dostali
listy od Feliky a Tondy Nováka přání.
Děti nám spustily překvapení a nemají
shodiny pracovaly kolik měsíců ale
neměly a toho samy větší radost než
se své vlastní novilkou. Mám
dostala památku Mila Světlavé
ku a obě dohromady na sraz.

O Vánocích 1916 si paní Koutenská poznamenala toto:

21/12. Dnes štěstí. Stále máme na pilno. V neděli
byl hon byl tu strýček a Čukova mil. jsme
tu hru. Pukla jsem ji k večeri. V pondělí
dopoledne chleba od polovny jsem byla s Tábořem,
pro dárek vojáckým dětem a také rětičky a Uhadankami.
Koupila jsem tři křehy ještě za 1.60 kor. a Mila
kolíčku a vankuše na panu. V úterý jsme pracovaly
celý den až do tmy. Večera jsem umně sota tři pra-
ci, trochu síla až do půlnoci a dnes posílala
do Berky rybu, pekla Machovi vankuše a
radily jsme hru. Byl zase hon, že tu strýček
tak jsem od rána chvilka. Ze Štokova nám
poslali mouku 20 kl bílé 10 černé. Pan farář a
koupil. Počasí se zlepšilo, ty to dnes to trochu
primrzalo. Noviny píšou stále různé věci různých
osob o míru, lidé tvrdí se to bylo jen takové té-
sinské jablko aby se lidé trochu potěšili a snad
více upřívá na tu povstání vál. pujičku. Stoják
poměry neukazují se by se válka chýlila ke konci.
Hlad se poněmku normalizoval. Vojáci píšou se vaší 51
stron nepřekrytí a hlada. Na Vánoce sice dvojnou

Dovolnou dostavaji ale cestu na své útraty. Dnes
prijel hajný Ledvka.

23/12 Veera přijel lístek ad Vajtiska se 26/11.

Styček odešel večera odpoledne domů, měl sebou
Greifa proto musel jít psky. ^{Pekla jsem chleba} ^{Stavila jsem} ^{řito}
iž kávu a připravovala na vanečky dlouho večer.
Pomocněly jsme rajice slavnám, slavné učitelce a na
fary. Pary jsme dostali předvečerní cyby. Dnes
jsem byla s dětmi na korátech, prouč letos a na
posl. d. Pak jsem pekla vanečky a dělala stědrone
cerní večeri. Po stěrtě hodine už jsme jedli. Při
všem vzpomínám na Vajtiska a vše mi horkne
po myšléním jak on se asi má. Styček také přest
stov. l. vzpomel na Frantika a vše mu vřelý.

Utyřshoda asi admittne nabídku míru a hrdme třpít
dále ab esť my ale naši doreí s doli. Tak oni asi vsp
minoji s těchto svátek na domo it mají h se jako
adjeří rajatei s talovch, ti prij dostavaji ur jeimou
brambory a řepu a to málo. Dnes dvoji jela Machona
do Vídně. Mela strach jestli ji vernou prostore doprova
civilních osob je silni amerena a vložky jedi as ve
brach adiděních. Mužství vspáku jedi letos na
svátky domu asi jsou rádi se je vernou řivít těch
14 dní.

25/12 Hod Bori vaneční Radosné svátky a
vidi více str než než smiehu. Veera neděle
byla a den velike lenosti mimo vorem ^{kačela} ^{acela}
nie jsem nedělala byla jsem. noc udřená.
Byly jsme s Marion na pitlování a dnes osichui na
belke. V noci apival nové kral. Jy.

O posledních válečných Vánocích si paní Koutenská poznamenala:

²⁵⁷ Hod Boží Vánoce. Pado stue' svátky. Jako ironie.
Nemí sevní vlády dusí náladu ale i jiné různé věci.
Kojnosti stále vznikají a člověk je sarem jako otráven.
U není nic platno brávit se tím trubným myšlenka
ony se nedají odhnat. Jako Jateční hláskové mouchy pro
následují člověka ved dne v noci.
Především přišel po delší době od Váňtka naše listek
a 28 října. Ta jsem mu psala v pondělí 10/ty
Před svátkem byly hony a práce dost ani oděstem
ve středu večer přišel strýka s Touškem a rústol. přiš
s Imy na hony. Věra o Slávy' den byl Váňtek jedním
taky doma, však ale má výsm jako tram. Tak jsme
brzy večereli jisti na světla. Ale sačal jsme s pla
sem. Tiste se ty děti mají dobrou náladu jinak by
člověk snad ai soufal. Byly jsme s Mánu na putování
rano jsme dle spali a naše bylo na spěch. U nás je
to jako jak se říká na prariském mostě. Tolíste
s neděli a ve svátek Váňtek rústol kárit, lid' chvilu
k němu do pokoje a já jsem nemohla ani uklidit
Předtím jsme jidli a měla jsem merrutost s Janou
Více jsem též trochu churova a tak by svátky roděj
byly nebyly. Váňtek psal Váňtkovi 11 ty.